

De onderschatte invloed van ruilvoetverslechtingen

Als belangrijkste oorzaak van het stijgen van de arbeidsinkomensquote in de jaren zeventig wordt gewoonlijk de verhoging van de collectieve-lastendruk gezien.

Zo publiceerden De Kam en Nijpels bijgevoegde tabel¹. Zij trokken daaruit de voor de hand liggende conclusie dat de verbetering van de sociale zekerheid tussen 1960 en 1980 nagenoeg geheel is betaald uit het aandeel van de winsten. Hetzelfde beeld komt, op iets andere wijze gepresenteerd, ook naar voren wanneer de ontwikkeling van de collectieve-lastendruk en de arbeidsinkomensquote naast elkaar worden gezet. We concentreren ons nu op de jaren zeventig, omdat die jaren worden gezien als de jaren van 'het grote afwentelen'. Zowel de collectieve-lastendruk als de arbeidsinkomensquote was in 1982 ongeveer 10 punten hoger dan in 1970.

Kan uit deze cijfers nu zonder meer de conclusie worden getrokken dat de stijging van de collectieve-lastendruk de oorzaak was van het stijgen van de arbeidsinkomensquote? Of zijn er wellicht andere factoren, die op zijn minst eveneens een belangrijke rol hebben gespeeld?

Eén zo'n factor is mogelijk de ontwikkeling van de ruilvoet. In de jaren zeventig heeft zich twee keer, in 1974 en in 1979, een grote ruilvoetverslechting voorgedaan die samenhang met de beide oliecrises. Ruilvoetverlies betekent inkomensverlies. Wanneer bij de lonen volledige prijscompensatie plaatsvindt, en de lonen dus ook worden gecompenseerd voor de gestegen invoerprijzen, komt het hele ruilvoetverlies ten laste van het overig inkomen. In

1974 bedroeg het ruilvoetverlies 5,0% van het nationaal inkomen, in 1979 2,6%. Te zamen zouden deze verslechtingen dus al drie kwart van de stijging van de arbeidsinkomensquote kunnen verklaren.

Om na te gaan of de verslechting van de ruilvoet van belang is geweest voor de ontwikkeling van de arbeidsinkomensquote in de gehele periode 1970-1982 hebben we een aantal regressies uitgevoerd. De overig-inkomensquote (complement van de arbeidsinkomensquote) is geregresseerd op de ontwikkeling van de belasting- en premiedruk en op de verslechting van de ruilvoet. Dit leverde het volgende resultaat op:

$$oiq = 17,9 + 0,10 b(-0,5) - 1,28 r(-0,5) \\ (36,0) (0,37) (-4,92)$$

$$R^2 = 0,97; DW = 3,0.$$

tussen haakjes staan de t-waarden oiq =overig-inkomensquote.

b =premie+belastingdruk minus de premie+belastingdruk in 1970.

$b(-0,5)=0,5(b+b(-1))$.

r =ruilvoet-ruilvoet in 1970.

$r(-0,5)=0,5(r+r(-1))$.

De coëfficiënt voor b heeft het verkeerde teken, maar is niet significant. De vergelijking maakt duidelijk dat niet de stijging van de belasting- en premiedruk is afgewenteld maar dat het ruilvoetverlies is verhaald op de werkgevers.

Een probleem is evenwel dat er sprake is van grote collineariteit tussen de twee verklarende variabelen. Daarom regresseren we de overig-inkomens-

quote hieronder op elk van de variabelen afzonderlijk.

$$oiq = 18,05 - 1,18 r(-0,5) \\ (49,23) (-17,59)$$

$$R^2 = 0,97; DW = 2,99.$$

$$oiq = 19,04 - 1,15 b(-0,5) \\ (-24,29) (-9,19)$$

$$R^2 = 0,88; DW = 1,94.$$

Uit deze regressies kan de conclusie worden getrokken dat de verslechting van de ruilvoet op zijn minst een belangrijke rol heeft gespeeld bij de ontwikkeling van de arbeidsinkomensquote in de jaren zeventig.

Met het bovenstaande willen we het belang benadrukken van de spelregel om bij het bepalen van de loonruimte een correctie aan te brengen voor ruilvoetverslechting. Dit ter ondersteuning van de Centrale Economische Commissie die onlangs in haar *Nota ten behoeve van de kabinetsformatie* opnieuw heeft gewezen op het belang van deze spelregel voor een verantwoorde loonkostenontwikkeling².

B.B. Bakker
C.G.M. Sterks

De auteurs zijn beide verbonden aan de Economische Faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen.

1. Flijp de Kam en Frans Nijpels, *Afscheid van het paradijs*, Uitgeverij Contact, Amsterdam, 1984.

2. Centrale Economische Commissie, *Nota ten behoeve van de kabinetsformatie*, Den Haag, 1989, blz. 42.

Tabel. Verdeling van de nationaal netto-beschikbare middelen 1960-1983, in procenten van het nationaal inkomen

Jaar	1960	1970	1980	1983
Aandeel van de nettolonen (incl. ambtenaren)	36	39	37	34
Aandeel winsten bedrijven en zelfstandigen	27	18	10	13
Aandeel van de economisch niet-actieven	16	21	32	35
Aandeel van de overheid	21	22	21	18

Bron: De Kam en Nijpels, *Afscheid van het paradijs*, 1984, blz. 57.